

**Извештај о спроведеној *ex-ante* анализи ефеката
Предлога уредбе о проглашењу Парка природе „Мали Босут”**

ПРИЛОГ 2:

Кључна питања за анализу постојећег стања и правилно дефинисање промене која се предлаже

1) Који показатељи се прате у области, који су разлози због којих се ови показатељи прате и које су њихове вредности?

Природа као добро од општег интереса за Републику Србију ужива посебну заштиту, а Законом о заштити природе уређује се заштита и очување природе, биолошке, геолошке и преоне разноврсности као дела животне средине.

Заштита природе спроводи се нарочито: утврђивањем и проценом стања, појава и процеса у природи и пределу; успостављањем и утврђивањем заштићених природних добара и система праћења њихове заштите; спровођењем мера заштите природе и предела; утврђивањем услова и мера заштите природе и заштићених природних добара и предела у просторним и урбанистичким плановима, пројектној документацији, основама и програмима управљања природним ресурсима у рударству, енергетици, саобраћају, водопривреди, пољопривреди, шумарству, ловству, рибарству, туризму и другим делатностима од утицаја на природу; одрживим коришћењем природних ресурса и заштићених природних добара и контролом њиховог коришћења успостављањем система управљања природним ресурсима и заштићеним природним добрима; изработом извештаја о стању природе, доношењем и спровођењем стратегија, програма, акционих и санационих планова и планова управљања; ублажавањем штетних последица које су настале активностима у природи, коришћењем природних ресурса или природним катастрофама; повезивањем и усклађивањем националног система заштите природе са међународним системом заштите природе; подстицањем научног и стручног рада у области заштите природе; обавештавањем јавности о стању природе и учествовањем јавности у одлучивању о заштити природе; подстицањем и промоцијом заштите природе, развијањем свести о потреби заштите природе у процесу васпитања и образовања; укључивањем локалних заједница у праћење стања, заштиту и унапређење природе.

Чињеница је да је природа у свету али и у нашој земљи, под великим притиском различитих фактора угрожавања и да су многе биолошке врсте, у већем или мањем степену угрожене и на прагу нестајања или су чак заувек изгубљене.

Тренутна површина заштићених подручја је 762.960 ха или 8,62% у односу на целокупну територију Републике Србије. Структура основних врста заштићених подручја по броју и површини је следећа: 5 националних паркова, 20 паркова природе, 26 предела изузетних одлика, 66 резервата природе, 35 културно-историјских подручја, 309 споменика природе и 5 заштићених станишта.

Као најочуванији и најдрагоценији објекти природе и значајни центри биолошке разноврсности, заштићена подручја на територији Републике Србије стављена су под заштиту у складу са националним законодавством и међународним уговорима. Заштићена подручја у Републици Србији представљају подручја која по својим еколошким, биогеографским и другим карактеристикама представљају природне целине од изузетног значаја са екосистемима и пределима посебних вредности у погледу изворности, биолошке разноврсности, репрезентативних геоморфолошких, геолошких, хидролошких и других појава и процеса, као и културно-историјских вредности и антропофеномена насталих у интеракцији човека и природе.

Национални паркови, резервати, споменици природе, предели изузетних одлика и паркови природе представљају очувани део природе посебних природних вредности и предела, због којих имају трајни еколошки, научни, културни, образовни и здравствено-рекреативни значај.

Заштићена подручја у Републици Србији представљају подручја која по својим еколошким, биогеографским и другим карактеристикама представљају природне целине од изузетног значаја са екосистемима и пределима посебних вредности у погледу изворности, разноврсности вегетације, флоре и фауне, репрезентативних геоморфолошких, геолошких, хидролошких и других појава и процеса, културно-историјске вредности и антропофеномена насталих у интеракцији човека и природе и као такви налазе се под заштитом државе. Стављају се у функцију спровођења укупне заштите и развоја природних ресурса и свих осталих вредности, специфичности и феномена, Законом о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16, 95/18-др. закон и 71/21) и актима о проглашењу заштићених подручја, као добра од општег интереса.

Просторним планом Републике Србије („Службени гласник РС”, број 88/10), површина заштићених подручја, која је планирана за заштиту до 2021. године је око 12%.

2) Да ли се у предметној области спроводи или се спроводио документ јавне политике или пропис? Представити резултате спровођења тог документа јавне политике или прописа и образложити због чега добијени резултати нису у складу са планираним вредностима.

Решења Предлога измена и допуна Закона о заштити природе су у складу са:

- Законом о заштити животне средине („Службени гласник РС”, бр. 135/04, 36/09, 36/09-др. закон, 72/09-др. закон, 43/1-УС, 14/16, 76/18, 95/18-др. закон и 95/18-др. закон);
- Законом о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16 и 95/18-др. закон);
- Законом о инспекцијском надзору („Службени гласник РС”, бр. 36/15, 44/18-др. Закон и 95/18);
- Законом о водама („Службени гласник РС”, бр. 30/10, 93/12, 101/16, 95/18, 95/18-др.закон);
- Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, број 135/04);
- Законом о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 36/09);
- Законом заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда („Службени гласник РС”, број 36/09);
- Законом о обновљивим изворима енергије („Службени гласник РС”, број 40/21);
- Уредбом о режимима заштите („Службени гласник РС”, број 31/12);
- Просторним планом Републике Србије („Службени гласник РС”, број 88/10);
- Националном стратегијом одрживог коришћења природних ресурса и добара („Службени гласник РС”, број 33/12);
- Националним програмом заштите животне средине („Службени гласник РС”, број 12/10);
- Националном стратегијом одрживог развоја („Службени гласник РС”, број 57/08).

Националном стратегијом одрживог коришћења природних ресурса и добара, дефинисан је основни циљ који је усмерен на обезбеђивању услова за одрживо коришћење природних ресурса и добара, стварањем основе за постављање планова, програма и основа за сваки појединачни природни ресурс или добро. Специфичан циљ

стратегије је повећање површине под заштићеним подручјима до 10% до 2014. године, односно до 12% до 2021. године

Специфични циљ у оквиру Националног програма заштите животне средине дефинисан је у правцу заштите природе као и утврђивање и спровођење заштите природних целина од значаја за Републику Србију.

Кључни национални приоритети Републике Србије, дефинисани Националном стратегијом одрживог развоја су заштита и унапређење животне средине и рационално коришћење природних ресурса, очување и унапређивање система заштите животне средине, смањење загађења и притисака на животну средину, коришћење природних ресурса тако да остану расположиви и за будуће генерације и успостављање система заштите и одрживог коришћења природних богатстава, тј. ресурса.

3) Који су важећи прописи и документи јавних политика од значаја за промену која се предлаже и у чему се тај значај огледа?

Предлогом уредбе о проглашењу Парка природе „Мали Босут” општи и посебни циљеви су усклађени с важећим документима јавних политика и постојећим правним оквиром, односно Планом рада Владе, Законом о заштити животне средине, Законом о заштити природе, Просторним планом Републике Србије, Националном стратегијом одрживог коришћења природних ресурса и добара, Националним програмом заштите животне средине и Националном стратегијом одрживог развоја.

Законом о заштити природе и актима о проглашењу заштићених подручја, заштићена подручја, као добра од општег интереса, стављају се у функцију спровођења укупне заштите и развоја природних ресурса и свих осталих вредности, специфичности и феномена. Актом о проглашењу заштићених подручја, прецизно се утврђује врста заштићеног подручја, режими заштите са забранама и ограничењима, специфични за одређено подручје које се проглашава заштићеним.

Просторним планом Републике Србије, површина заштићених подручја, која је планирана за заштиту до 2021. године је око 12%.

Стратешки циљ Републике Србије, у процесу придруживања Европској Унији, јесте да се изврши усклађивање домаћих прописа са прописима Европске Уније.

4) Да ли су уочени проблеми у области и на кога се они односе? Представити узроке и последице проблема.

Квалитет животне средине подручја Парка природе „Мали Босут” у значајној мери зависи од стања водотока Босут. Од границе са Републиком Хрватском до места укрштања са државним путем IА реда бр. А3, Босут је претежно окружен пољопривредним обрадивим земљиштем, али се парцеле водног земљишта делом граниче са грађевинским подручјем (насеље Батровци) и грађевинским земљиштем ван грађевинског подручја (радна зона у к.о. Батровци и викенд зоне у к.о. Батровци, к.о. Адашевци и к.о. Вашица). У саставу Парка природе на простору к.о. Вашица уз обални појас Босута (југозападни део простора уз Босут у дужини од око 3 km и североисточни у дужини од око 300 m) простиру се шумски комплекси који имају значајну улогу у очувању квалитета животне средине. Приликом разматрања утицаја чиниоца окружења узводно од Парка природе, како у нашој држави тако и у доњем делу тока реке Босут у Републици Хрватској, у обзир треба узети факторе попут релативно мале насељености, удаљености грађевинских подручја насеља у односу на водоток, пошумљеност, мањи саобраћајни значај, итд. У овом изразито равничарском крају, значајан удео у коришћењу земљишта такође имају обрадиве површине чији се утицај, потпомогнут великим меандрирањем речног корита и успореним током, претежно манифестује кроз замуљење. Задржавање седимента речног наноса током низа година, обogaћеног како

узводним тако и низводним садржајем, потиче и од чињенице да је овај водоток, између осталог, био склон променама смера речног тока, што је потврђено и предањима из доба Римског Царства, који су казивали како у свом царству имају реку која до подне тече на једну страну, а поподне на другу, мислећи на Босут. За анализу могућих утицаја хидролошким путем је стога од значаја разматрање кључних потенцијалних извора загађивања у окружењу, како узводно тако и низводно. Међу изворима загађивања низводним путем, са западне стране доминирају ораничне површине које се протежу скоро до саме обале. Изузетак представља део приобаља уз границу природног добра јужно од државног пута бр. А3, обрастао плантажним засадима (око 1 km дуж реке Босут) који, заједно са претежно пространим шумском целином са источне стране реке Босут (у дужини од око 5km), има улогу тампон појаса за очување/побољшање квалитета воде. Потенцијалан утицај садржаја са дела простора источно од Парка природе у највећој мери је везан за распрострањавање загађујућих материја путем источног ветра (кошаве) који на овом простору има највећу учесталост. Поред садржаја унутар грађевинског земљишта уз границу Парка природе, значајан утицај атмосферским путем може се очекивати са ораничних површина и радних зона из окружења.

Осетљивости простора на загађење доприноси чињеница да се насеље Батровци налази на делу простора у коме је земљиште најниже (алувијална равна). Осетљивост простора, као и важност очувања природних ресурса овог подручја додатно је поткрепљена чињеницом да је подручје богато подземним водама, а артешка издан почиње већ на дубини од 50 m.

Утицај загађења из насеља, радних и викенд-зона

Узевши у обзир да су грађевинско подручје насеља Батровци и грађевинско земљиште ван грађевинског подручја (радна зона у к.о. Батровци и викенд зоне у к.о. Батровци, к.о. Адашевци и к.о. Вашица) смештени уз границу ПП „Мали Босут”, са ових просторних целина долази до непосредног утицаја загађења на природно добро. За очување функционалности екосистема овог подручја посебан проблем представљају непланске активности у приобалном појасу грађевинских подручја насеља и викенд-зона које се манифестују кроз уништавање приобалне вегетације, а за последицу имају губитак екосистемских услуга очувања квалитета воде и седимента.

Загађење земљишта, површинских и подземних вода врши се углавном од стране комуналних и атмосферских отпадних вода насеља и викенд-зона, претежно у виду површинских извора емисије загађујућих материја (због недовршене канализационе инфраструктуре). Такође, проблем представља одвођење атмосферских вода отвореним каналима који углавном прате саобраћајнице, јер су великим делом слабо проточни. Као значајни емитери загађења, проблем представљају и процедурне воде са баштенских површина, септичких јама, складишта стајњака и депои других материјала који су периодично у контакту са подземним водама.

Евентуално ширење грађевинског подручја насеља као и успостављање новог грађевинског земљишта ван грађевинског подручја у зони утицаја на природно добро, између осталог, може условити погоршање општих еколошких карактеристика простора, губитак земљишта и продукције биомасе, фрагментацију станишта (изразито отежана или потпуно искључена могућност миграционих процеса), драстични губитак биодиверзитета, промену микроклиматских услова, загађивање и сл.

Инфраструктура општинског система водоснабдевања која повезује Батровце са насељима из окружења прелази преко природног добра подземним путем (Просторни план Општине Шид -Нацрт плана, 2022), те не представља фактор дистурбације станишта и утицаја на функционалност еколошког коридора реке Босут.

За прикупљање и евакуацију отпадних вода из домаћинства и привредних комплекса користе се непрописно изведене септичке јаме, чиме се директно угрожавају

вода и земљиште, као остали природни ресурси. Насеље Батровци, као и остала насеља у окружењу (Адашевци, Вашица, Илинци) нису покривени канализационом инфраструктуром, те такође не постоји изграђен уређај за пречишћавање отпадних вода. У погледу одвођења атмосферских вода у свим насељима одвођење се врши преко отворене каналске мреже положене уз уличне саобраћајнице. Каналска мрежа у насељима је на појединим местима веома запуштена и функционише као упојни канал. У наредном периоду, планирана је изградња система за пречишћавање отпадних вода у Батровцима на делу грађевинског подручја уз Босут, при чему је овај водоток планиран као реципијент.

Одлагање комуналног отпада на делу природног добра регистровано је поред дела пута Батровци – државна граница (Липовац, Р.Хрватска) који прати јужну границу природног добра. На овом простору, несанитарно се одлаже комунални чврст отпад и отпад од пољопривредних препарата, који се периодично уклања од стране надлежне службе. Према подацима из Извештаја о стратешкој процени утицаја Просторног плана Општине Шид на животну средину (2021), у подпоглављу 3.1.6. Заштита животне средине, наводи се „постојеће деградиране просторе неопходно је у планском периоду санирати и рекултивисати, чиме ће се простору вратити првобитна намена“. Према подацима из Просторног плана Општине Шид -Нацрт плана (2022), постојећа депонија комуналног отпада Општине (сметлиште) налази се на територији к.о. Шид, потез „Корови“ и њоме управља ЈКП „Стандард“ из Шида. Локација обухвата површину од 3,6 ha, налази се на заглињеном тлу и није санитарно уређена. На овом простору одлажу се чврсти и течни отпад и то не само комуналног порекла, него и опасан и медицински отпад. Код неуређених сметлишта веома је изражен проблем загађења околног земљишта, површинских и подземних вода како филтратом, тако и отпаcima који се разносе путем ветра. Осим тешких метала, у филтрату се може очекивати појава вирусних и бактеријских инфекционих обољења. Од издвојених гасова из тела сметлишта највећу запремину заузимају: метан (запаљив и експлозиван гас) и угљен-диоксид (који представља сметњу због његове специфичне густине, јер може да доспе до нивоа подземних вода).

Радне зоне у зони потенцијалног утицаја на ПП „Мали Босут“ налазе се у ванграђевинским подручјима насеља Батровци и Адашевци.

Радна зона у к.о. Батровци у функцији примарне пољопривредне производње смештена је унутар просторне целине која је окружена Парком природе и на растојању од око 200m од границе овог природног добра. Радна зона у атару јужно од државног пута А3 у к.о. Адашевци (ПДР радне зоне бр. 8 у к.о. Адашевци („Службени лист општина Срема“, бр. 22/11)), налази се на растојању мањем од 1 km од границе природног добра и на правцу дувања доминантних ветрова (кошава). Планирани садржаји у овој радној зони, поред производно-логистичког центра за воће и поврће, обухватају комплекс за резање и обраду дрвета, фабрику сточне хране и друге садржаје у зони непосредног утицаја на простор који припада станишту строго заштићених и заштићених врста SID10 (Просторни план општине Шид, „Службени лист Општине Шид“, број 1/2011). Овај простор припада еколошки значајном подручју бр. 17 под називом „Босутске шуме“ (Уредба о еколошкој мрежи („Службени гласник РС“, бр. 102/10)), односно подручју од међународног значаја за заштиту птица под називом „Босутске шуме“ (RS007IBA). Изградња и функционисање производних комплекса може имати негативан дугорочни и кумулативни утицај на екосистеме. Пошавши од наведеног, разматрање квалитативних и квантитативних показатеља (везаних за врсте материја и претпостављене количине) од значаја је за процену утицаја нутријената израженог као еутрофикација, утицаја површински активних материја, тешких метала, угљоводоника и других опасних материја, гасова са ефектом стаклене баште и осталих

материја чије емитовање из различитих извора има ефекте, како на екосистеме природног добра, тако и на екосистеме у окружењу, као и на глобалне промене у биосфери. Сваки од наведених фактора, у мањој или већој мери, утиче на стање строго заштићених и заштићених врста.

Северно од радне зоне бр. 8, осим станице за снабдевање горивом и угоститељско-комерцијалних садржаја, налази се низ других садржаја везаних за функционисање путне инфраструктуре, међу којима је локација пункта за одржавање државних путева I и II реда у зони петље „Адашевци“ на аутопуту А3.

Предстојећим Просторним планом Општине Шид - Нацрт плана (2022) предвиђено је проширење радне зоне бр. 8 у к.о. Адашевци на простору који је окружен стаништем строго заштићених и заштићених врста SID10 и простире се до еколошког коридора реке Босут унутар наведеног станишта. За очување ових просторних целина које су функционално повезане са простором ПП „Мали Босут“ и од чије адекватне заштите зависи одржање биодиверзитета ширег простора (а које су утврђене важећим Просторним планом општине Шид, („Службени лист Општине Шид“, број 1/11), неопходно је преиспитати одрживост планског решења.

Нарушавање приобалног појаса вегетације водних токова смањује функционалност еколошких коридора и уништава део воденог екосистема. Сувоземни део обалног појаса, а нарочито травне површине, представљају кључно станиште оним врстама водених екосистема које проводе део животног циклуса на копну, нпр. корњачама служе за полагање јаја, омогућују презимљавање жабама и неким бескичмењацима. Све до друге половине XX века ове врсте су користиле и рубне делове суседних њива као станиште. Због све интензивније примене механизације и хемизације у пољопривреди наведене врсте не могу користити обрађене површине за своје потребе што повећава значај обалног појаса. Уништавање природне вегетације обалног појаса може довести до драстичног смањења популација или чак до локалног изумирања ових врста. На простору Парка природе су присутни разни облици узурпације или чак потпуног уништавања природног биљног покривача обалног појаса, који су последице депонована чврстог отпада, третирања обале хербицидима и нестручне изградње пристана за чамце код кућа за одмор.

Викенд-зоне (зоне кућа за одмор) планиране су на укупно пет локација у к.о. Батровци, к.о. Адашевци и к.о. Вашица, а уз границу природног добра. Рачунајући наведене локалитете, Просторним планом Општине Шид - Нацрт плана (2022), подпоглавље 1.1.2.3. Грађевинско земљиште изван границе грађевинског подручја насеља, уз реку Босут налази се укупно 14 локалитета планираних као зоне кућа за одмор. Као и у случају насеља, нерегуларно управљање отпадним водама и одлагање чврстог отпада, уништавање обалног појаса уз смањење или губитак зеленила, као и друге активности, директно утичу на биодиверзитет, функционалност коридора, квалитет воде и опште стање природног добра.

Домаће мачке и пси као предатори се јављају на свим природним стаништима чије је растојање од људских насеља (укључујући и салаше и куће за одмор) мања од једног километра. Непосредна близина насеља Батровци, као и присуство кућа за одмор уз обалу Босута неизбежно води до присуства ових животиња на заштићеном подручју. Они сматрају околни простор својим ловиштем и као неселективне грабљивице смањују бројност дивљих врста. Њихов утицај је нарочито изражен у случају малих, расцепканих станишта, а могу да изазивају и локално изумирање малих субпопулација. Њихово трајно присуство на одређеним деоницама обале смањује и функционалност еколошког коридора Босута. Пси и мачке најчешће убијају ситне кичмењаке (глодари, гуштери, птице и сл.), а ловни инстинкт је присутан и код јединки које су редовно храњене од стране својих власника. Мачке лове и крупније бескичмењаке, као што су лептири или

трчуљци. Бројне евиденције доказују да домаће мачке и пси, највише луталице, преносе већи број болести на дивље врсте.

Ноћно осветљење највише угрожава деоницу Босута код Батроваца, а са мањим интензитетом делује и код постојећих кућа за одмор. Планирана викенд насеља (ПП Општине Шид – Нацрт плана, 2022) ће повећати интензитет ноћног осветљења Босута, чак и уз примену еколошки повољних планских и техничких решења. Изградња објеката уз саму обалу и изградња расвете уз обалу реке представљају потенцијалне угрожавајуће факторе за ноћне врсте влажних станишта. Подаци показују да под утицајем вештачког осветљења могу настати промене у структури животних заједница. Ноћно осветљење ремети дневноноћни и сезонски ритам, односно годишње циклусе живих организама. Овај облик узнемиравања дивљих врста често води и до угинућа јединки, нарочито код бескичмењака. Најбоље познат пример је масовно страдање дезоријентисаних ноћних инсеката од директог судара са светлосним телима. Нагомилана маса оштећених и угинулих јединки привлачи врсте које се њима хране (крастаче, ситни сисари) на осветљене површине, повећавајући вероватноћу њиховог страдања од саобраћаја, ноћних грабљивица или домаћих животиња. Високо постављена светлосна тела ометају кретање ноћних врста, као што су слепи мишеви и смањују функционалност еколошких коридора.

Туристички локалитети на овом простору махом су у фази планирања. Једини постојећи локалитет у функцији туристичке презентације припада Меморијалном комплексу „Сремски фронт”, који се налази на удаљености око 300m источно од границе природног добра и у постојећим оквирима и наменом не представља фактор угрожавања.

Унутар простора ПП „Мали Босут”, на крајњем источном делу природног добра у близини државног пута бр. А3, у плану је развој наутичког туризма са привезиштима за чамце.

У окружењу ПП „Мали Босут” планиран је развој туризма овог простора у наредном периоду (Просторни план Општине Шид - Нацрт плана (2022), подпоглавље 1.1.2.3. Грађевинско земљиште изван границе грађевинског подручја насеља, Зона намењена туризму, спорту и рекреацији). Простор у окружењу природног добра припада регионалној туристичкој зони I категорије Батровци-Адашевци („улазна капија Србије”). Ова примарна зона транзитног туризма садржала би туристичко-информативни центар, смештајне и угоститељске објекте са пратећим садржајима. Средствима Фонда за развој неразвијених подручја (где је предвиђено и насеље Батровци), планиран је развој и уређење локалитета сеоског туризма, викенд насеља, спортско-рекреативних локалитета уз улагања у потребну инфраструктуру и едукацију становништва. Планским решењем је посебан акценат стављен на искоришћење атрактивних локалних природних потенцијала (шуме, реке) и обједињавање различитих видова туризма уз развој туристичко-рекреативних центара и викенд зона и пратеће инфраструктуре као и планско уређење и заштита простора.

Реализација планираних активности на формирању површина за рекреацију и туризам на еколошки неодржив начин могла би у будућности убрзати процесе деградације еколошког коридора и станишта природног добра, као и ширег простора. Један од могућих проблема у очувању квалитета животне средине везан је за повећану емисију загађујућих материја, како повећањем саобраћаја тако и планирањем туристичке инфраструктуре преко капацитета овог простора.

Ризични типови азотних једињења јављају се углавном у облику амонијум јона (NH_4^+) и нитратног јона (NO_3^-). Нитратни азот сматра се еколошким стресором јер је биолошки реактиван и представља здравствени ризик, посебно у саставу подземних вода.

Фосфорна једињења у водна тела махом доспевају ерозијом пољопривредног земљишта и миграцијом растворљивих фосфата приликом одводњавања. Еутрофикација водних тела овим једињењима манифестује се претераним размножавањем појединих група организама (превасходно фитопланктона и макроалги).

Пестициди могу бити мање или више растворљиви у води, а највећа забринутост у погледу изложености пестицидима је њихово присуство у подземној води. Остатак улази у животну средину контаминирајући земљиште, воду и ваздух, са значајним неповољним утицајем на шири круг организама. Доспевањем у ланац исхране, почиње процес акумулације дуготрајних пестицида у телесним ткивима организама и „биомагнификације”, при чему се формира вишеструко већа концентрација него у окружењу.

Негативан утицај детерџената из отпадних вода на екосистеме везан је за садржај површински активних супстанци које, као емулгатори, пенушавци и кваситељи, мењају површински напон воде, смањују засићење кисеоником и инхибирају активност микроорганизама који учествују у процесу пречишћавања воде.

Типичне загађујуће материје пореклом из нафтних деривата (дизел гориво, безоловни бензин, итд.) су мешавине неколико испарљивих органских једињења (бензен, толуен, етил-бензен и ксилен) и адитива. Озбиљан проблем настаје у случају изливања нафте у воду.

Од загађујућих материја са природно ниским садржајем у биосфери (микроелементи), значајан утицај на екосистеме имају тешки метали.

Утицај саобраћајне и друге инфраструктуре

Постојећа, као и планирана инфраструктура махом прелази преко северног дела ПП „Мали Босут”, изузев саобраћајне и туристичке инфраструктуре.

У односу на друге типове инфраструктуре, саобраћајне површине највише мењају животне услове у окружењу, на површини која је неколико реда величине већа од трасе саобраћајног коридора.

Саобраћајнице које пресецају станишта доприносе фрагментацији, а последице фрагментације на дивље врсте расту са повећањем интензитета саобраћаја. Пuteви су међу кључним баријерама за миграције водоземаца и других ситних животиња јер узрокују повећану смртност јединки током миграција, успоравају проток гена и смањују генетички диверзитет.

Телекомуникациона инфраструктура која у виду оптичког кабла прелази преко природног добра подземним путем (Просторни план Општине Шид -Нацрт плана, 2022), не представља фактор дистурбације станишта и утицаја на функционалност еколошког коридора.

Електроенергетска инфраструктура прелази преко природног добра као надземни далековод 20kV са потенцијано негативним утицајем на птице, пре свега на грабљивице и роде, путем изазивања електрокуције (удара струје) и колизије (механичког озлеђивања).

На разматраном простору планирана је изградња гасовода која прелази преко природног добра, који повезују Батровце са насељима из окружења.

Од водопривредних инфраструктурних објеката, планирана је изградња црпне странице високог притиска на крајњем источном делу природног добра у близини државног пута бр. А3, за потребе наводњавања пољопривредних површина (Просторни план подручја посебне намене система за наводњавање Срема, „Службени лист АПВ“, број 57/2017). Планирање регулације вода и управљање системом које је неодговарајуће са аспекта заштите, могло би довести до нарушавања хидролошког режима ширег простора, угрожавања функције коридора, погоршања стања природног добра и повезаних станишта строго заштићених и заштићених врста. Измена режима вода

неодрживим коришћењем простора је изузетно комплексан проблем на еколошки осетљивим подручјима.

Планирано постављање подземне инфраструктуре (канализација, електроводи, оптички каблови) најчешће се планира према стандардима урбанизованих средина, који омогућују пресецање кореновог система уличних дрворедова на одређеним растојањима.

Утицај пољопривредних површина

Простор ПП „Мали Босут” највећим делом окружен је обрадивим површинама, а унутар природног добра фрагменти обрадивих површина налазе се у оквиру шумског комплекса у к.о. Вашица који је смештен уз североисточни део простора уз Босут. Унутар тог простора изграђени су салаши у оквиру којих су се у претходном периоду чувале свиње а током неколико година уназад простори за чување животиња више нису у функцији. Ораничне површине у приобаљу Босута се на неким деловима простора пружају до водног тела, због чега је природна вегетација опстала само на малим површинама. Узгој пољопривредних производа захтева интензивну примену минералних ђубрива за повећање приноса, као и агрохемијских мера заштите култура, што као последицу има негативан утицај на простор природног добра, посебно на квалитет воде. Најинтензивнији утицај пољопривредних површина на водно тело манифестује се у случају уништавања приобалне вегетације са улогом тампон-појаса.

Преоравање простора приобаља под природном вегетацијом, поред губитка врста и природних станишта, угрожавања стања биодиверзитета и услуга екосистема од којих непосредно зависи, има утицај и на повећање количине емитованог CO₂, пораст таложења азотних једињења уз повећање концентрација других загађујућих материја, промене рН вредности и осталих станишних услова.

С обзиром да на појединим деловима тока Босута њиве се спуштају кроз до обале водотока те пестициди и вештачка ђубрива доспевају директно у воду. Пестициди убијају и одрасле јединке и гусенице лептира. Неки од њих се сматрају штеточинама, јер се њихове гусенице хране пољопривредним културама, али се сузбијањем ових уништавају и друге врсте које нису штетне. Са друге стране, хербициди који се спирају са аграрних површина уништавају мочварну и водену вегетацију која представља дом ларвама вилинских коњица, али и водених тврдокрилаца, стеница, паукова, осоликих мува и других врста.

Употреба пестицида и вештачких ђубрива путем ветра и подземних вода доспева и на природна станишта, мењајући састав земљишта, флористички састав, а употреба инсектицида има утицај и на популације заштићених врста инсеката. Пестициди убијају и одрасле јединке и гусенице лептира. Употреба пестицида у интензивној пољопривредној производњи повећава стопу морталитета или доводи до измена у уобичајеном понашању инсеката полинатора.

Ерозију плодног земљишта, поред структуре земљишта, поспешују и климатски услови, јер се најинтензивнији ветрови јављају у периодима обраде земљишта и када су усеви још неразвијени.

Шумарство

У области шумарства, активности на „обешумљавању” површина завршним секом оплодне сече у састојинама аутохтоних врста представља највећи проблем јер, због величине површина, имају ефекат сличан чистим сечама. Ове активности доводе до тога да се и станишта и миграциони путеви водоземаца и гмизаваца излажу директним сунчевим зрацима, што доводи до повећања температуре, бржег исушивања водених станишта и смањења влажности ваздуха. Смањење влажности има негативан утицај на сваки аспект живота водоземаца.

Опстанак сапроксилне фауне (организми зависни у неком од стадијума развића од мртвог дрвета у мањем или већем стадијуму распадања) угрожен мерама савременог шумарства које подразумевају чишћење шуме од старих, трулих и мртвих стабала. Како лежећа стабла (ветроизвале) задржавају влагу у екосистему, органска материја се у старим шумама задржава и до 9 cm дубине земљишта.

Конверзија природних шума у шумске културе, се највише огледа у виду засада багрема и клонских топола. Заменом флористички богатих, фенотипски разноврсних природних шума монокултурама багрема и других врста, осиромашава се диверзитет шумских врста.

Поремећен водни режим негативно утиче и на шуме, које се суше услед смањења влаге у дужем периоду. Ова појава, угрожава велики број шумских врста. Такве су на пример врсте слепих мишева, које користе шумска подручја као ловне територије, склоништа или коридоре за кретање.

Ветроломи и ветроизвале

Развојем шумарства на барским теренима, нарочито садњом клонова ЕА топола, долази и до уништавања, односно губитка станишта, а убрзава се сукцесија, односно зарастање бара и мочвара. Мала бара у шуми Драгановци је пошумљена, што је нарушило њен значај за врсте птица отворених водених станишта.

Алохтоне и инвазивне врсте

Инвазивне врсте представљају један од најзначајнијих фактора смањења и губитка биодиверзитета. Различити антропогени утицаји деградирају станишта са изворном вегетацијом разарајући њихову природну структуру и поспешујући ширење инвазивних врста. Закон о потврђивању Конвенције о биолошкој разноврсности („Службени лист СРЈ”, Међународни уговори, бр. 11/2001) прописује обавезу спречавања ширења, или по потреби, предузимање мера за уништење инвазивних врста.

На простору природног добра је забележено укупно 13 инвазивних таксона васкуларне флоре у рангу врсте при чему су са највећим бројем врста и на највећем броју локалитета утврђене инвазивне врсте карактеристичне за рудерална (5), алувијална шумска (4) и влажна станишта (3). Релативно висок број инвазивних врста које чине око 10% укупне забележене васкуларне флоре и њихова распрострањеност у оквиру природног добра су очекивани, с обзиром на положај природног добра у долини водотока Босут (која представља једну од регионалних рута за ширење инвазивних врста), близину насеља и викендица са пратећом инфраструктуром и загађењем као присуство шумарства и високе дивљачи.

Осим аутохтоних врста риба које чине ихтиофауну нашег поднебља, ово подручје насељавају и врсте које су унесене из вода Северне Америке и Азије случајно, стихијски или пак циљаним порибљавањима. Алохтоне и инвазивне врсте не указују само на погоршање стања екосистема, већ узрокују и пад у биолошкој разноврсности подручја.

Све забележене алохтоне врсте су се током времена у потпуности одомаћиле и данас представљају саставни део ихтиофауне наших вода.

Криволов

Рибокрађа је активност која је присутна на овом подручју. Употребом недозвољених алата за риболов, непоштовање мнималне прописане дужине испод није дозвољен излов рибе, као и вршење риболова у време ловостаја имају значајан негативан утицај на квалитативни и квантитативни састав ихтиофауне овог подручја и узнемиравање природних вредности подручја.

Значајан угрожавајући фактор представља и прелов, односно непоштовање прописане количине риба по врстама које су дозвољене за излов рекреативним риболовом.

5) Која промена се предлаже?

Предлогом уредбе о проглашењу Парка природе „Мали Босут” врши се повећање површине под заштитом, чиме се омогућава адекватније спровођење прописаних мера заштите и усклађивање потреба будућег развоја подручја са циљевима заштите природе.

6) Да ли је промена заиста неопходна и у ком обиму?

Процена угрожености природних вредности подручја Мали Босутизвршена је на основу доступних података о ранијим истраживањима, резултата валоризације простора од стране Покрајинског завода за заштиту природе, анализе заинтересованих страна као и на основу истраживања квалитета животне средине.

Неповољне промене еколошких фактора на локалном и глобалном нивоу континуално утичу на пад популација животињских врста везаних за влажна и водена станишта: глобалне климатске промене, УВ зрачење, интензивна пољопривредна производња (употреба пестицида), инфекције (вируси, гљивична обољења, паразити), уништавање станишта изазвано људским активностима, загађење воде, алохтоне и инвазивне врсте.

Интензивне људске активности, саобраћај, појачана бука, вибрације, осветљавање у непосредној близини будућег заштићеног подручја, доводе до узнемиравања целокупне флоре и фауне. Приобална зона омогућује одвијање великог броја процеса неопходних за дугорочан опстанак популација, као што су дисперзија, исхрана, хибернација и др. Из тог разлога уређење приобаља узрокује уништавање станишта и миграторних коридора многих врста.

Озбиљан угрожавајући фактор за опадање бројности многих врста биљака и животиња је фрагментација њихових станишта. Преостала шумска, водена и влажна станишта на подручју природног добра су углавном сведена на острва и парчиће утиснуте у пољопривредни предео и омеђене и испресецане путевима, каналима, урбаним и руралним садржајима. Процес фрагментације или распарчавања изворних станишта поред смањења доступних ресурса и простора за живот и размножавање доводи пре свега до повећања изолације унутар популација и субпопулација дивљих врста а у случају непокретних и слабо покретних врста до њихове потпуне изолације. Тиме се смањује проток гена међу њима, што утиче на веће или мање укрштање у сродству међу преосталим јединкама и има за резултат генетски хомогеније потомство. У основи прилагођавања јединке на измењене услове спољашње средине је и дијапазон различитих генетичких варијанти унутар популација које међусобно размењују гене тј. што је популација генетски разноврснија и структуриранија то је већа вероватноћа бољег прилагођавања и преживљавања јединки носиоца неких од поменутих варијанти и мутација у новим, измењеним условима средине. Генетски релативно хомогена и уједначена популација или субпопулација има смањен маневарски простор за прилагођавање и суочава се са већом вероватноћом нестанка.

Изворна станишта имају карактеристичан скуп услова дефинисаних нпр. микроклимом, локалним педолошким и хидролошким приликама, компетитивним односима и ланцима исхране међу организмима који их насељавају. Распарчавањем станишта на мање фрагменте се све ово темељно мења и то тако да су рубови ових парчића под израженим утицајем околних, другачијих станишних типова који се битно разликују (нпр. обрадиве површине) и утичу на то да се стваран простор за опстанак врста унутар фрагмента своди на део изван ове зоне утицаја, који је у случају неких врста сведен на веома малу површину. На рубним стаништима владају различити еколошки услови (температура, влажност, ветровитост, осветљеност) од оних у природним стаништима. Овде влада мешавина еколошких фактора два контактна станишта.

Утврђено је да је богатство врста много веће на природним стаништима. Све ово води ка смањењу вијабилности популација и изумирању на локалном нивоу.

Осим самог губитка станишта, присуство и рад пољопривредних машина узнемирава птице и сисаре и може уништити њихова легла на тлу (неке врсте се гнезде и по рубовима усева). Ови утицаји се испољавају као ефекат руба. Субјединице које би по величини и облику заштићеног подручја могле да садрже и станишта „унутрашњег типа“ због присуства ових енклава представљају станишта „типа руба“ у целини. Ово стање ограничава бројност популација животиња које су осетљиве на узнемиравање.

Мали Босут са својим површинама у природном или блиско природном стању има изузетан значај за опстанак многих врста у ширем окружењу јер им обезбеђује станишта, као и еколошки коридор за миграције и ширење популација. Природна станишта делују као рефугијална великом броју врста.

7) На које циљне групе ће утицати предложена промена? Утврдити и представити циљне групе на које ће промена имати непосредан односно посредан утицај.

Ефикасност и ефективност у управљању подручјем у великој мери зависи од идентификације заинтересованих страна, њиховог интереса, међусобних односа и утицаја на заштићеном подручју. Овом анализом се у оквиру студије заштите препознају основе за будуће разумевање, сарадњу или разрешавање и превенцију конфликта. На тај начин, заштита подручја се ставља у функцију очувања темељних природних вредности и одрживог развоја. Идентификација заинтересованих страна извршена је током валоризације подручја. Од бројних субјеката који на одређени начин утичу на предметно подручје, издвајају се они који могу имати утицај на спровођење прописаних мера и режима заштите. То су:

- 1) органи државне управе у областима заштите животне средине (Министарство заштите животне средине) и пољопривреде, водопривреде и шумарства (Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде);
- 2) органи покрајинске управе у области заштите животне средине (Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине) и пољопривреде (Покрајински секретаријат за пољопривреду, водопривреду и шумарство);
- 3) стручна организација заштите природе (Покрајински завод за заштиту природе);
- 4) предузећа која се баве управљањем водама (ЈВП „Воде Војводине, ВП „Галовица” д.п.);
- 5) органи и организације јединица локалне самоуправе општине Шид (туристичке организације, одељења / одсеци / секретаријати за области заштите животне средине, пољопривреде, просторног и урбанистичког планирања);
- 6) месне заједнице (Батровци, Адашевци, Вашица);
- 7) корисници шума: ЈП „Војводинашуме” (ШГ „Сремска Митровица” са ШУ „Моровић”), ВП „Галовица” д.п.;
- 8) корисници рибарског подручја (Д.О.О. за рибарство и искоришћавање вода „Риболовачки савез Војводине”), рекреативни риболовци;
- 9) корисници ловишта „Босут”;
- 10) власници, корисници или закупци викендица у четири викенд зоне уз водоток Босут;
- 11) свињари;
- 12) земљорадници;
- 13) академске истраживачке институције;
- 14) рекреативци;
- 15) организације цивилног друштва које се баве заштитом животне средине.

У зависности од врсте и начина извођења радова и просторно-временске усаглашености са потребом очувања природних вредности, утицај готово свих корисника може бити позитиван, неутралан или негативан. Применом мера одрживог коришћења природних ресурса, према природним специфичностима подручја, обезбеђује се функционална заштита и одрживост коришћења подручја.

Осим корисника природних ресурса, који радове обављају према прописаним планским документима (основама, плановима и програмима) и смерницама за извођење радова, посебну групу корисника представљају локалне заједнице и њихова удружења.

8) Да ли постоје важећи документи јавних политика којима би се могла остварити жељена промена и о којим документима се ради?

Жељена промена се остварује у складу са документима јавних политика наведеним у оквиру одговора на питање 2. у Прилогу 2.

9) Да ли је промену могуће остварити применом важећих прописа?

Промена се не може остварити у оквиру важећих прописа, односно Закона о заштити природе.

10) Квантитативно (нумерички, статистички) представити очекиване трендове у предметној области, уколико се одустане од интервенције (*status quo*).

Одустајањем од интервенције не би се променила укупна површина заштићених подручја на територији Републике Србије.

11) Какво је искуство у остваривању оваквих промена у поређењу са искуством других држава, односно локалних самоуправа (ако је реч о јавној политици или акту локалне самоуправе)?

Према класификацији Светске Уније за заштиту природе (IUCN) природно добро се сврстава у Категорију V – Заштићени копнени/морски предео (*Protected landscape/seascape*), односно заштићено подручје где је дуготрајна интеракција човека и природе произвела јединствене еколошке, биолошке, културне и естетске вредности и где је одржавање тог односа неопходно како би се сачувале ове вредности.

Према Правилнику о критеријумима вредновања и поступку категоризације заштићених подручја („Службени гласник РС”, број 97/15) ПП „Мали Босут” сврстава се у заштићена подручја I категорије – међународног, националног, односно изузетног значаја.

Подручје природног добра нема међународни статус заштите.

Ова уредба представља акт којим су принципи заштите природе из Закона о заштити природе примењени у конкретном заштићеном подручју.

ПРИЛОГ 3:

Кључна питања за утврђивање циљева

1) Због чега је неопходно постићи жељену промену на нивоу друштва? (одговором на ово питање дефинише се општи циљ).

Предлогом уредбе о проглашењу Парка природе „Мали Босут” општи и посебни циљеви су усклађени с важећим стратегијама и просторним планом из поглавља „Кључна питања за анализу постојећег стања” питање 1.

Жељену промену је неопходно постићи како би се остварило повећање укупне површине под заштитом до 12% територије Републике Србије.

2) Шта се предметном променом жели постићи? (одговором на ово питање дефинишу се посебни циљеви, чије постизање треба да доводе до остварења општег циља. У односу на посебне циљеве, формулишу се мере за њихово постизање).

Сагласно Закону о заштити природе на основу утврђених темељних природних вредности и значаја са аспекта очувања предеоног лика и укупног културног наслеђа, као и на научној и стручној основи изнетој у Студији, стекли су се услови за заштиту овог природног добра.

Проглашењем заштите Специјалног резервата природе Парк природе „Мали Босут” обезбеђује се: очување изворног тока реке Босут у целини, за разлику од већине других река и водотока на територији Аутономне Покрајине Војводине, на којима су спроведени захвати на уређењу тока.

Водоток Босут са својим обалним појасом представља еколошки коридор од међународног значаја (Уредба о еколошкој мрежи, Прилог 2, „Службени гласник РС”, број 102/10). Функционалност еколошког коридора водотока Босут обезбеђује опстанак многих локалних популација биљних и животињских врста. Еколошки коридор такође повезује Кабларовац и Драгановце са шумским комплексима Хрватске (Спачванске шуме) и са Босутским шумама према југу. Каналисани ток Растовачке баре такође служи као еколошки коридор у правцу шума Кладовац и Растовац на северу, док ушће канала истовремено представља и значајно влажно станиште акватичних и семиакватичних врста.

Писутна водена, мочварна, приобална и шумска станишта представљају станиште за 131 таксон виших биљака, 26 врста сисара, 27 врста бескичмењака, 11 врста водоземаца, 9 врста гмизаваца, 118 врста птица, 62 врста планктона и 16 врста риба.

Током валоризације подручја забележено је: 2 строго заштићене врсте виших биљака, 4 строго заштићене врсте бескичмењака, 1 строго заштићена врста рибе, 8 строго заштићених врста водоземаца, 5 строго заштићених врста гмизаваца и 92 строго заштићене врсте птица.

На подручју предложеном за заштиту дефинисано је 8 станишних типова приоритетних за заштиту на националном нивоу. Од тога је 7 наведено у оквиру приоритетних NATURA 2000 међународно значајних станишних типова, односно у селектованим EMERALD стаништима, што указује на значај овог подручја у очувању диверзитета шумске, семиакватичне и акватичне флоре у Србији.

Уз границе заштићеног подручја се налази археолошко налазиште Градина на Босуту (откривено 1880. године), који представља вишеслојни праисторијски археолошки локалитет и пружа доказ о постојању људских насеља и људских активности на овом подручју од краја неолита па до доласка Римљана у ове крајеве.

С обзиром на то да је спроведен поступак јавног увида и јавне расправе, као и да су заштићена подручја добра од општег интереса, сматрамо сврсисходним да се покрене процедура доношења ове уредбе, која у складу са Пословником Владе, започиње достављањем текста Предлога уредбе на мишљење надлежним министарствима.

3) Да ли су општи и посебни циљеви усклађени са важећим документима јавних политика и постојећим правним оквиром, а пре свега са приоритетним циљевима Владе?

Република Србија према усвојеним стратешким документима (Просторни план Републике Србије од 2010. до 2020. године) у заштити природних и културних добара има за циљ: очување и проширење заштићених природних целина као и обезбеђење одрживог коришћења елемената природе и природе у целини, повећање површина под заштићеним природним добрима и унапређење и заштита природног и културног наслеђа као развојног ресурса.

Жељена промена се остварује у складу са документима јавних политика наведеним у оквиру одговора на питање 1.

Промена се остварује у оквиру важећих прописа, односно у складу са Законом о заштити природе којим је прописано да се проглашење споменика природе спроводи доношењем уредбе.

4) На основу којих показатеља учинка ће бити могуће утврдити да ли је дошло до остваривања општих односно посебних циљева?

У току 2023. године, површина под заштитом повећана је на 762.960 ha, односно 8,62% укупне површине Републике Србије. У првом кварталу 2024. године планирано је да се достигне ниво планиран Програмом заштите природе Републике Србије за период од 2021. до 2023. године („Службени гласник РС”, број 53/21), односно Акционим планом за спровођење Програма заштите природе, односно да површина под заштитом буде повећана на 9%.

Остваривање општих односно посебних циљева је могуће на примеру очувања станишта, екосистема и врста, очување делова нетакнуте природе за научна истраживања, праћење стања и образовање, као и пружање прилике будућим генерацијама да искусе и борава у областима које нису деградиране људским активностима итд.

ПРИЛОГ 4:

Кључна питања за идентификовање опција јавних политика

1) Које релевантне опције (алтернативне мере, односно групе мера) за остварење циља су узете у разматрање? Да ли је разматрана „status quo” опција?

Узимајући у обзир значај локалитета, за остваривање циља нису разматране алтернативне опције, будући да предметно подручје треба да буде заштићено на нивоу републике, а опција „status quo” није прихватљива јер је у супротности са општим и посебним циљевима.

2) Да ли су, поред регулаторних мера, идентификоване и друге опције за постизање жељене промене и анализирани њихови потенцијални ефекти?

Материја којом се уређује област заштите природе се не може устројити без постојања законског акта којим се уређују правила у заштити и очување заштићених подручја, тако да не постоје друге могућности за решавање наведених проблема.

3) Да ли су, поред рестриктивних мера (забране, ограничења, санкције и слично) испитане и подстицајне мере за постизање посебног циља?

Члановима 107. и 108. Закона о заштити природе за постизање посебног циља прописане су подстицајне мере.

Друге опције нису разматране јер су за постизање жељених промена прописане јасне процедуре Законом о заштити природе и пратећим подзаконским актима.

4) Да ли су у оквиру разматраних опција идентификоване институционално управљачко организационе мере које је неопходно спровести да би се постигли посебни циљеви?

Не, јер већ постоје националне институције које прате реализацију посебних циљева (Агенција за заштиту животне средине и др.).

5) Да ли се промена може постићи кроз спровођење информативно-едукативних мера?

Промену није могуће постићи кроз спровођење информативно-едукативних мера.

6) Да ли циљне групе и друге заинтересоване стране из цивилног и приватног сектора могу да буду укључене у процес спровођења јавне политике, односно прописа или се проблем може решити искључиво интервенцијом јавног сектора?

Да могу.

Циљне групе и друге заинтересоване стране из цивилног и приватног сектора су укључене у процес спровођења Закона, и то правна лица која могу бити именована за обављање послова заштите природе као управљачи заштићених подручја.

Обавеза за управљаче заштићених подручја да формирају Савет корисника заштићеног подручја. У циљу обезбеђивања интереса локалног становништва и корисника заштићеног подручја управљач оснива Савет корисника заштићеног подручја (у даљем тексту: Савет корисника). Савет корисника чине представници локалних самоуправа, организација и удружења чија се активност одвија на подручју заштићеног подручја и њега чине: по један члан из сваке општине заштићеног подручја, који се поименично делегира из сваке општине; један члан представник ловства кога именује ловачка комора Србије, из чланства регионалног одбора коморе коме територијално припада заштићено подручје; један члан из риболовачких организација кога именује надлежна риболовачка организација; један члан представник пољопривредника са заштићеног подручја; један члан представник туристичких организација са заштићеног подручја; један члан представник локалних невладиних организација са заштићеног подручја. Прописано је да се у рад Савета корисника могу укључивати и други чланови носиоци права коришћења и експерти, са саветодавним гласом. Савет корисника доноси препоруке о локално значајним стварима у оквиру законом прописаних мера које се тичу заштићеног подручја и упућује их управљачу заштићеног подручја. Савет корисника доноси пословник о раду. Надаље, је прописано да ради информисања становништва у општинама заштићеног подручја и усаглашавања њихових интереса са интересима заштићеног подручја, управљач заштићеног подручја, сазива најмање једном годишње Савет корисника, а да је корисник заштићеног подручја дужан да поштује мере које налаже управљач, а у циљу извршавања законом поверених послова.

7) Да ли постоје расположиви, односно потенцијални ресурси за спровођење идентификованих опција?

Да, за спровођење идентификованих опција не захтева се ангажовање додатних ресурса, како кадровских, тако ни техничких

8) Која опција је изабрана за спровођење и на основу чега је процењено да ће се том опцијом постићи жељена промена и остварење утврђених циљева?

Изабрана опција наведена је у одговорима овог прилога.

ПРИЛОГ 5:

Кључна питања за анализу финансијских ефеката

1) Какве ће ефекте изабрана опција имати на јавне приходе и расходе у средњем и дугом року?

Очување, унапређење, одрживо коришћење и приказивање природних и других вредности подручја Парка природе „Мали Босут” спроводи се према плану управљања

који доноси управљач на период од десет година, са садржином и на начин прописан законом којим се уређује заштита природе. За спровођење ове уредбе нису потребна средства из Буџета Републике Србије у 2023. години.

До доношења Плана управљања, управљач ће вршити послове на основу годишњег програма управљања који је дужан да донесе и достави министарству на сагласност у року од 60 дана од дана ступања на снагу ове уредбе. Годишњи програм управљања садржи нарочито: сажет приказ природних и других вредности заштићеног подручја, циљева заштите и одрживог коришћења, могућности и ограничења за њихово остваривање; детаљан приказ годишњих задатака на чувању, одржавању, унапређењу, приказивању и одрживом коришћењу заштићеног подручја за потребе науке, образовања, рекреације и туризма и укупног социо-економског развоја; приказ задатака на обележавању заштићеног подручја, заснивању информационог система и противпожарној заштити; приказ субјеката и организационих и материјалних услова за извршења програма, висине и извора потребних финансијских средстава.

На основу програма управљања заштићеног подручја за текућу годину на који је Министарство дало сагласност у складу са законом, субвенције се додељују управљачу. Додела субвенција врши по захтеву за доделу средстава субвенција за заштићена природна добра од националног интереса које управљачи подnose на основу обавештења Министарства.

Изабрана опција неће имати веће утицаје на јавне приходе и расходе у средњем и дугом року.

2) Да ли је финансијске ресурсе за спровођење изабране опције потребно обезбедити у буџету, или из других извора финансирања и којих?

У складу са члановима 69. Закона о заштити природе средства за заштиту и развој заштићеног подручја обезбеђују се из: буџета Републике Србије, накнаде за коришћење заштићеног подручја, прихода остварених у обављању делатности и управљања заштићеним подручјем (коришћење уређених и погодних терена, коришћење имена и знака, услуге управљача и улазак у заштићено подручје), средстава обезбеђених за реализацију програма, планова и пројеката у области заштите природе, затим донација, поклона и помоћи и других извора у складу са Законом.

За спровођење ове уредбе нису потребна средства из Буџета Републике Србије у 2023. години.

У 2024. и 2025. години финансијска средства биће планирана у оквиру лимита на разделу министарства надлежног за послове заштите животне средине који ће бити опредељени од стране Министарства финансија у складу са билансним могућностима.

Из буџета Републике Србије, а преко позиције Министарства заштите животне средине биће обезбеђена средства за суфинансирање програма управљања, а управљач ЈП „Србијашуме” има могућност да додатна средства обезбеди и из сопствене делатности, буџета локалне самоуправе, као и путем донација, поклона и помоћи и других извора у складу са Законом.

3) Како ће спровођење изабране опције утицати на међународне финансијске обавезе?

Неће утицати на међународне финансијске обавезе.

4) Колики су процењени трошкови увођења промена који проистичу из спровођења изабране опције (оснивање нових институција, реструктурирање постојећих институција и обука државних службеника) исказани у категоријама капиталних трошкова, текућих трошкова и зарада?

Неће проузроковати нове трошкове, па самим тим није потребно процењивати трошкове.

5) Да ли је могуће финансирати расходе изабране опције кроз редистрибуцију постојећих средстава?

Да, могуће је финансирати расходе изабране опције кроз редистрибуцију постојећих средстава.

6) Какви ће бити ефекти спровођења изабране опције на расходе других институција?

Изабрана опција неће проузроковати расходе других институција.

ПРИЛОГ 6:

Кључна питања за анализу економских ефеката

1) Које трошкове и користи (материјалне и нематеријалне) ће изабрана опција проузроковати привреди, појединој грани, односно одређеној категорији привредних субјеката?

Изабрана опција ће проузроковати трошкове везане за управљање заштићеним подручјем управљачу – Покрету за заштиту и неговање реке Босут. Управљач је дужан да на прописан начин обележи Парк природе „Мали Босут” и његове спољне границе, најкасније у року од 12 месеци од дана ступања на снагу ове уредбе, као и да заснује дигиталну базу података, односно географски информациони систем о природним и створеним вредностима, непокретностима, активностима и другим подацима од значаја за управљање Парком природе „Мали Босут” у року од две године од дана ступања на снагу ове уредбе.

Активности на обележавању Парка природе „Мали Босут” и његових спољних граница, као и заснивање дигиталне базе података, односно географског информационог система о природним и створеним вредностима, непокретностима, активностима и другим подацима од значаја за управљање Парком природе „Мали Босут” суфинансирају се из буџета Републике Србије, док ће остале активности, као што је успостављање чуварске службе, бити обавеза управљача.

Побољшањем стања постојећих природних ресурса и повећањем величине површина у блиско-природном стању, односно побољшањем еколошких функција екосистема водотока и површина у окружењу, ПП „Мали Босут” могуће је унапредити механизме пружања бројних екосистемских услуга. Предуслов побољшања квалитета ових услуга је уклањање, односно смањење ефеката постојећих угрожавајућих фактора, чему доприносе и мере заштите природних вредности. Осим могућности конкурисања за економска средства која обезбеђује држава или међународне организације (субвенције или пореске олакшице предвиђене за заштиту биодиверзитета и побољшање квалитета животне средине), одрживо коришћење природних ресурса представља могућност за социјално-економски развој локалне заједнице на основу следећег:

- Побољшање здравља и квалитета живота локалних заједница (услед побољшаног стања животне средине и стања воденог екосистема);
- Повећање разноликости и обима еко и етно туризма и богатија туристичка понуда;
- Повећане могућности за пласирање производа и за отварање нових радних места;
- Пружање ужитка у естетским вредностима ширег окружења;
- Формирање нових простора за рекреацију (нпр. трим стазе).

Неопходност одрживог коришћења природних ресурса као основе одрживог

развоја обухвата већину економских делатности на подручју у ширем окружењу „Мали Босут”, а пре свега шумарство, туризам и риболов у складу са законским прописима.

2) Да ли изабрана опција утиче на конкурентност привредних субјеката на домаћем и иностраном тржишту (укључујући и ефекте на конкурентност цена) и на који начин?

Изабрана опција не утиче на конкурентност привредних субјеката на домаћем и иностраном тржишту.

3) Да ли изабране опције утичу на услове конкуренције и на који начин?

Изабрана опција не утиче на конкурентност привредних субјеката на домаћем и иностраном тржишту.

4) Да ли изабрана опција утиче на трансфер технологије и/или примену техничко-технолошких, организационих и пословних иновација и на који начин?

Изабрана опција не утиче на трансфер технологије и/или примену техничко-технолошких, организационих и пословних иновација.

5) Да ли изабрана опција утиче на друштвено богатство и његову расподелу и на који начин?

Изабрана опција не утиче на друштвено богатство и његову расподелу.

6) Какве ће ефекте изабрана опција имати на квалитет и статус радне снаге (права, обавезе и одговорности), као и права, обавезе и одговорности послодаваца?

Нова решења неће суштински имати ефекте на квалитет и статус радне снаге.

ПРИЛОГ 7:

Кључна питања за анализу ефеката на друштво

1) Колике трошкове и користи (материјалне и нематеријалне) ће изабрана опција проузроковати грађанима?

Предложена решења неће проузроковати додатне трошкове грађанима, привреди, посебно малим и средњим привредним друштвима јер не уводи нове обавезе у односу на обавезе које су прописане важећим Законом о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка и 71/21).

2) Да ли ће ефекти реализације изабране опције штетно утицати на неку специфичну групу популације и да ли ће то негативно утицати на успешно спровођење те опције, као и које мере треба предузети да би се ови ризици свели на минимум?

Имајући у виду да су на заштићеном подручју прописани режими заштите II и III степена, и то режим заштите II степена износи 109,09 ха (38,64 %), а режим заштите III степена 173,25 ха (61.36 %), површине заштићеног подручја, за које се везује активна и проактивна заштита којим нису прописане ригорозне забране не постоји могућност штетног утицаја на неку специфичну групу.

Највреднији делови Републике Србије се стављају под заштиту, између осталог и ради очувања природних активности које већ постоје на тим подручјима и које би се могле развијати и морале усмерити ка очувању основних вредности тог подручја, што и

представља систем одрживог развоја, односно усклађеност економског и друштвеног развоја с једне стране и заштите природе друге стране.

Као најочуванији и најдрагоценији објекти природе и значајни центри биолошке разноврсности, заштићена подручја на територији Републике Србије стављена су под заштиту у складу са националним законодавством и међународним уговорима. Заштићена подручја у Републици Србији представљају подручја која по својим еколошким, биогеографским и другим карактеристикама представљају природне целине од изузетног значаја са екосистемима и пределима посебних вредности у погледу изворности, биолошке разноврсности, репрезентативних геоморфолошких, геолошких, хидролошких и других појава и процеса, као и културно-историјских вредности и антропофеномена насталих у интеракцији човека и природе.

Национални паркови, резервати, споменици природе, предели изузетних одлика и паркови природе представљају очувани део природе посебних природних вредности и предела, због којих имају трајни еколошки, научни, културни, образовни и здравствено-рекреативни значај.

Заштићена подручја у Републици Србији представљају подручја која по својим еколошким, биогеографским и другим карактеристикама представљају природне целине од изузетног значаја са екосистемима и пределима посебних вредности у погледу изворности, разноврсности вегетације, флоре и фауне, репрезентативних геоморфолошких, геолошких, хидролошких и других појава и процеса, културно-историјске вредности и антропофеномена насталих у интеракцији човека и природе и као такви налазе се под заштитом државе. Стављају се у функцију спровођења укупне заштите и развоја природних ресурса и свих осталих вредности, специфичности и феномена, Законом о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка и 71/21) и актима о проглашењу заштићених подручја, као добра од општег интереса.

3) На које друштвене групе, а посебно на које осетљиве друштвене групе, би утицале мере изабране опције и како би се тај утицај огледао (пре свега на сиромашне и социјално искључене појединце и групе, као што су особе са инвалидитетом, деца, млади, жене, старији преко 65 година, припадници ромске националне мањине, необразовани, незапослени, избегла и интерно расељена лица и становништво руралних средина и друге осетљиве друштвене групе)?

Мере изабране опције би позитивно утицале на лица са посебним потребама, развојем екотуризма, уређењем стаза и едукативних програма, посебно у руралним срединама а у складу са њиховим потребама и одрживим развојем.

Питања за која је процењено да нису релевантна за проблематику уредбе, изостављена су из Извештаја о спроведеној анализи ефеката за документ јавне политике.

ПРИЛОГ 8:

Кључна питања за анализу ефеката на животну средину

1) Да ли изабрана опција утиче и у којем обиму утиче на животну средину, укључујући ефекте на квалитет воде, ваздуха и земљишта, квалитет хране, урбану екологију и управљање отпадом, сировине, енергетску ефикасност и обновљиве изворе енергије?

На подручју Парка природе „Мали Босут” установљавају се режими заштите II и III степена. У складу са чланом 35. Закона о заштити природе: у III степену спроводи се проактивна заштита, где се могу вршити управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације и укупног унапређења заштићеног подручја, развој села и унапређења заштићеног подручја, развој села и унапређење сеоских домаћинстава, уређење објеката културно-историјског наслеђа и традиционалног градитељства, очување традиционалних делатности локалног становништва, селективно и ограничено коришћење природних ресурса и простора; у II степену – активна заштита ради очувања и унапређења природних вредности, посебно кроз мере управљања популацијама дивљих биљака и животиња, одржање и побољшање услова у природним стаништима и традиционално коришћење природних ресурса.

2) Да ли изабрана опција утиче на квалитет и структуру екосистема, укључујући и интегритет и биодиверзитет екосистема, као и флору и фауну?

Изабрана опција позитивно утиче на квалитет и структуру екосистема, укључујући и интегритет и биодиверзитет екосистема, као и флору и фауну, јер се обезбеђује очување станишта, екосистема и врста, очување изворне генетичке разноврсности, одржавање природних еколошких процеса, очување структурних одлика пејзажа, очување делова нетакнуте природе за научна истраживања, праћење стања и образовање, пружање прилике будућим генерацијама да искусе доживљај и ужитак у областима које нису деградиране људским активностима у дужем временском периоду, очување суштинских природних одлика и квалитета средине за дужи временски период, омогућавање јавног приступа ради задовољења духовних и физичких потреба посетилаца на начин којим се неће пореметити природне одлике подручја, пружање могућности локалном становништву да очува традиционални начин живота у складу са потенцијалима подручја, спречавање делатности које могу да наруше заштићено подручје, усклађивање потреба локалних заједница са вредностима подручја, очување склада природе, традиционалних и културних вредности, наставак традиционалног коришћења ресурса, градње, друштвених и културних манифестација, поспешивање начина живота и делатности које су у складу са природом и створеним вредностима.

3) Да ли изабрана опција утиче на здравље људи?

Изабрана опција позитивно утиче на здравље људи.

4) Да ли изабрана опција представља ризик по животну средину и здравље људи и да ли се допунским мерама може утицати на смањење тих ризика?

Изабрана опција не представља ризик по животну средину и здравље људи али се уводи нова дефиниција којом се се дефинише начело предострожности, када постоји претња настанка значајне или неповратне штете за заштићено природно добро, значајног негативног утицаја на циљеве очувања или целовитости еколошке мреже, недостатак научних података неће бити узет као разлог за недоношење одлуке, одлагање или непредузимање мере за спречавање угрожавања и деградације природе.

5) Да ли изабрана опција утиче на заштиту и коришћење земљишта у складу са прописима који уређују предметну област?

Изабрана опција не утиче на заштиту и коришћење земљишта у складу са прописима који уређују предметну област.

Кључна питања за анализу управљачких ефеката

1) Да ли се изабраном опцијом уводе организационе, управљачке или институционалне промене и које су то промене?

Изабраном опцијом не уводе се организационе, управљачке или институционалне промене.

2) Да ли постојећа јавна управа има капацитет за спровођење изабране опције (укључујући и квалитет и квантитет расположивих капацитета) и да ли је потребно предузети одређене мере за побољшање тих капацитета?

Постојећа јавна управа има капацитет за спровођење изабране опције.

3) Да ли је за реализацију изабране опције било потребно извршити реструктурирање постојећег државног органа, односно другог субјекта јавног сектора (нпр. проширење, укидање, промене функција/хијерархије, унапређење техничких и људских капацитета и сл.) и у којем временском периоду је то потребно спровести?

За реализацију изабране опције није било потребе извршити реструктурирање постојећег државног органа, односно другог субјекта јавног сектора, који у складу са чланом 101. Закона о заштити природе обављају управне послове заштите природе као и Завода за заштиту природе, који у складу са чл. 102. и 103. Закона о заштити природе обавља стручне послове заштите природе и природних добара која се налазе на територији Републике Србије.

4) Да ли је изабрана опција у сагласности са важећим прописима, међународним споразумима и усвојеним документима јавних политика?

Да, изабрана опција је у сагласности са важећим прописима, међународним споразумима и усвојеним документима јавних политика.

5) Да ли изабрана опција утиче на владавину права и безбедност?

Не, изабрана опција не утиче на владавину права и безбедност.

6) Да ли изабрана опција утиче на одговорност и транспарентност рада јавне управе и на који начин?

Да, изабраном опцијом у изменама и допунама Закона о заштити природе прописано је да се, уколико је за подручје донет акт о заштити, а на интернет страници је постављено обавештење о извршеној ревизији подручја са коригованим режимима заштите, примењују мере прописане ревизијом подручја приказане у студији заштите из члана 42. став 1. Закона, чиме се отклањају одређене недоумице у досадашњој пракси у погледу примене мера у случајевима када се ради о ревизији заштите, а до доношења новог акта о заштити подручја.

Такође, прописано је да Министарство у току јавног увида на својој интернет страници објављује стручну основу из члана 42. став 2. Закона.

7) Које додатне мере треба спровести и колико времена ће бити потребно да се спроведе изабрана опција и обезбеди њено касније доследно спровођење, односно њена одрживост?

Јачање система управљања, сарадња са управљачима и контрола њиховог рада реализована је кроз пружање стручне помоћи запослених у ресорном министарству при

изради управљачких докумената, одржавање консултативних састанака и сарадњу на терену. Континуирано се одржавају састанци са управљачима и корисницима заштићених подручја.

ПРИЛОГ 10:

Кључна питања за анализу ризика

1) Да ли је за спровођење изабране опције обезбеђена подршка свих кључних заинтересованих страна и циљних група? Да ли је спровођење изабране опције приоритет за доносиоце одлука у наредном периоду (Народну скупштину, Владу, државне органе и слично)?

Јавни увид о Нацрту уредбе о проглашењу и Студији заштите Парка природе „Мали Босут“, одржана је у трајању од 23 дана, од 18. децембра 2023. године до 9. јануара 2024. године.

Нацрт уредбе о проглашењу Парка природе „Мали Босут“ и Студија заштите са картографском документацијом (у даљем тексту: документи о заштити), које је на основу овлашћења сходно чл. 102. и 103. Закона о заштити природе израдио Покрајински завод за заштиту природе, Нови Сад, биће изложени на јавни увид сваког радног дана од 1000 до 1300 часова у просторијама Министарства заштите животне средине, Београд, Омладинских бригада 1, соба 668 и Покрајинског завода за заштиту природе, Нови Сад, Радничка 20а, као и на сајту Министарства заштите животне средине и Покрајинског завода за заштиту природе.

Физичка и правна лица могу у току трајања јавног увида, закључно са 9. јануаром 2024. године, доставити у писаној форми примедбе на документа о заштити Министарству заштите животне средине:

- поштом или на писарницу, са назнаком ПП „МАЛИ БОСУТ“ – Јавни увид о заштити,
електронским путем на e-mail адресу aleksandra.doslic@eko.gov.rs

Обавештавање јавности о јавном увиду и јавној расправи постављено је на сајту Министарства, порталу е-управе и у дневном листу Ало од 18.12.2023. године.

Покрајински завод за заштиту природе је 18.12.2023. године обавештен да је потребно да на свом сајту Обавести јавности о јавном увиду и јавној расправи.

Општина Шид обавештена је електронским путем 18.12.2023. године да је обавештење о јавном увиду и јавној расправи потребно поставити на сајту локалне самоуправе, на огласној табли и у дневном листу локалне самоуправе или у другом јавном гласилу који је доступан јавности.

С обзиром да се ПП „Мали Босут“ налази на територији општине Шид, унутар катастарских општина Адашевци, Вашица и Батровци, јавна расправа одржана је 21. децембра 2023. године са почетком у 12.00 часова у просторијама општине Шид, Улица Карађорђева 2.

ЈАВНА РАСПРАВА У ШИДУ (21. децембра 2023. године са почетком у 12.00 часова у просторијама општине Шид, Улица Карађорђева 2.):

Јавној расправи у су присуствовали:

- представници Министарства заштите животне средине: Александра Дошлић, начелник Одељења за заштићена подручја, геодиверзитет, еколошку мрежу и издавање услова заштите природе, Весна Трипковић Бољанић, саветник у Одсеку за заштићена подручја,

- представници Покрајинског завода за заштиту природе (ПЗЗП): Наташа Пил, Марко Ђапић и Ласло Галамбош;
- представници општине Шид;
- представници ловачког и риболовачког удружења и удружења жена Шид;
- представници предложеног управљача Покрета за заштиту и неговање реке Босут.

Након уводне речи председника општине Шид, Зорана Семеновића, Александра Дошлић упознала је присутне са Нацртом уредбе, као и са законским процедурама за доношење акта о проглашењу. Ласло Галамбош испред ПЗЗП презентовао је Студију о заштити ПП „Мали Босут”.

Народни посланик и представник предложеног управљача, Покрета за заштиту и неговање реке Босут, Дејан Булатовић, интересовао се које су обавезе будућег управљача овим заштићеним подручјем. Осврнуо се на актуелне проблеме у вези нелегалне градње у обухвату заштићеног подручја и криволова на реци Босут и изнео планове за њихово решавање.

Представници Министарства и ПЗЗП дали су исцрпне информације о обавезама будућег управљача, законским оквирима у вези спровођења режима заштите, доношења планских докумената, организовања чуварске службе, могућностима финансирања и суфинансирања из буџета РС програма управљања заштићеним подручјем. Александра Дошлић навела је и могућност суфинансирања ЈЛС за активности или пројекте који доприносе очувању, унапређењу и промоцији заштићеног подручја, као и за развој инфраструктурних пројеката и развој и очување традиционалних делатности становништва на чијој територији се налазе заштићена подручја.

Присутни нису имали примедби на документа о заштити.

Министарству заштите животне средине у току трајања јавног увида није достављена ни једна примедба на документа о заштити ПП „Мали Босут”.

2) Да ли су обезбеђена финансијска средства за спровођење изабране опције? Да ли је за спровођење изабране опције обезбеђено довољно времена за спровођење поступка јавне набавке уколико је она потребна?

Средства потребна за спровођење ове уредбе у 2024. години обезбеђена су Законом о буџету Републике Србије за 2024. годину („Службени гласник РС“, бр. 92/23), у износу од 1.000.000,00 динара на Разделу 25 - Министарства заштите животне средине, Глава 25.0 – Министарство заштите животне средине, Програм 0405 – Заштита природе и климатске промене, Функција 560 – Заштита животне средине неklasификована на другом месту, Програмска активност 0002 – Подстицаји за програме управљања заштићеним природним добрима од националног интереса, Економска класификација 451 – Субвенције јавним нефинансијским предузећима и организацијама.

Средства за 2025. и 2026. годину биће обезбеђена у оквиру лимита на разделу Министарства надлежног за послове заштите животне средине.

3) Да ли постоји још неки ризик за спровођење изабране опције?

За спровођење изабране опције не постоји још неки ризик.